

Grudzień, Nr 12/2025 (277)

Informator parafialny

Parafii Ewangelicko-Augsburskiej
w Słupsku

*Bóg mówi:
Dla was, którzy lękacie się Mojego imienia,
wезде słońce sprawiedliwości
z uzdrowieniem w jego skrzydłach.
Mi 3,20*

Parafia Ewangelicko-Augsburska w Słupsku

ul. Krzywa 1, 76-200 Słupsk

Kontakt: slupsk@luteranie.pl

tel.: 00 48 (0) 59 842 25 77

Nr konta: PL **25160014621816836860000001**

KOD SWIFT: PPABPLPK

Duchowny:

Proboszcz: ks. Wojciech Froehlich

e-mail: wojciech.froehlich@luteranie.pl

tel. 00 48 59 842 25 77, kom. 605 556 749

Adresy kościołów i kaplic:

Kościół Świętego Krzyża: Słupsk ul. Słowackiego 40

Kaplica w Lęborku: Lębork, ul. Wojska Polskiego 47

Strony internetowe:

www.slupsk.luteranie.pl • www.luteranie.pl

Zdjęcie na okładce: Arkadiusz Hofman

Korekta: Anna Froehlich

Słowo duszpasterza

*Dla was, którzy lękacie się Mojego
imienia, wszędzie słońce sprawiedli-
wości z uzdrowieniem
w jego skrzydłach.*
Ml 3,20

ks. Wojciech Froehlich
proboszcz

Drodzy w Chrystusie!

Oddajemy w Wasze ręce ostatni w 2025 roku numer Informatora Parafialnego. To był rok pełen różnych wydarzeń i parafialnych działań.

Bardzo dziękuję każdemu za zaangażowanie, za poświęcony czas i ofiarowane środki. To wszystko razem z Waszą obecnością tworzy świadectwo chrześcijańskiej, ewangelickiej tożsamości.

W mijającym roku udało nam się przeprowadzić kilka projektów społecznych skierowanych do seniorów i osób z niepełnosprawnościami, ale także polepszyć nasze warunki bytowe poprzez dalszy remont Słupskiego Centrum Diakonii i Dialogu (remont dachu, wymiana płotu itp.) oraz III etap remontu organów w kościele (remont oryginalnych miechów).

Kończymy ten rok przede wszystkim z wdzięcznością za to, że jesteśmy żywą Wspólnotą, w której

swoje miejsce odnajduje coraz więcej osób poszukujących swojego miejsca i społeczności w której będą czuli się jak wśród swoich, za dzieci które uczestniczą w szkołkach niedzielnych i lekcjach religii, za osoby przygotowujące się do konfirmacji, za wszystkich naszych partnerów i darczyńców, dzięki którym możemy realizować nasze zamierzenia. Mamy wiele powodów do wdzięczności!

Jeśli wśród naszych doświadczeń były takie, które wzbudzały w nas smutek, niezrozumienie, czy ból to pamiętajmy, że Bóg chce otaczać nas skrzydłami swojej miłości. My tylko musimy chcieć tę Miłość przyjąć.

Życzę Wam i całej naszej Parafii Bożej obecności w naszym życiu w zbliżającym się Nowym 2026 Roku!

Z wdzięcznością za Was
i z błogosławieństwem
Wasz Duszpasterz

Poza jarmarcznym zgiełkiem

ks. Wojciech Froehlich

Proboszcz

Dodajcie siły osłabłym rękom i wzmocnijcie uginające się kolana! Powiedzcie zatrwożonym: Bądźcie mocni, nie bójcie się! Oto wasz Bóg! Nadchodzi zemsta, Boża odpłata! On przychodzi, aby was wybawić! Wtedy otworzą się oczy niewidomych, otworzą się uszy głuchych. Wtedy chromy skoczy jak jeleń język niemego krzyknie radośnie, bo wytrysną źródła wód na pustyni i strumienie na stepie. Spieczony piasek w staw się zmieni, spragniona ziemia - w wód krynice. W miejscu, gdzie odpoczywają szakale będą zarośla trzciny i papirusu. Będzie tam droga, którą nazwą Drogą Świętą. Nie przejdzie nią nieczysty, choć jest przeznaczona dla podróżujących, głupcy nie będą się na niej błąkać. Nie będzie tam lwa, nie wstąpi na nią drapieżnik - nie znajdzie się tam. Pójdą nią jedynie wyzwoleni.

Wykupieni przez Pana powrócą, przybędą z radością na Syjon. Wieczna radość będzie ich udziałem, wesele i radość ich ogarną, ustąpią utrapienia i jęki.

Iz 35, 3-10

Umiłowani w Chrystusie!

Zdarza się wam mówić, że wam ręce opadają? Mówimy tak wówczas, gdy nie widzimy efektów naszego działania. Mógłbym sypać przykładami z życia, zresztą pewnie niejedna i niejednen z was mógłby mnie w tym wesprzeć podając kilka przykładów sytuacji, w których powyższe stwierdzenie byłoby bardzo na miejscu. Sytuacje w których opadają nam nasze ręce prowadzą często do zwątpienia. Zaczynamy wątpić we własne możli-

wości, umiejętności np. w wychowaniu dzieci czy pracy zawodowej. Bywamy sfrustrowani, źli na siebie i innych. Bywa, że zaczynamy twierdzić, że do niczego się nie nadajemy i tracimy poczucie własnej wartości.

Nie będę odkrywcą, kiedy stwierdzę, że przecież w życiu bywa różnie, nie zawsze niebo nad nami jest błękitne, czasami bywa zasłane ciemnymi chmurami wydającymi się nie mieć końca.

Kiedy jesteśmy konfrontowani z niepowodzeniami, sytuacjami, które przerastają nasze wyobrażenia, zaczynamy zastanawiać się nad sensem tego wszystkiego, co nas w życiu spotyka. O dziwo, bardziej zwracamy uwagę na to, co spotyka nas negatywnego. Bywa, że eksponujemy to, mówimy o tym, narzekamy, a mniej chyba zdarza się nam zauważać rzeczy dobre, które na drodze życia nas spotykają. Te złe wydają nam się być niesprawiedliwe, te dobre oczywiste. Może to taka narodowa cecha...?

W okresie intensywnych przygotowań do Świąt Bożego Narodzenia, może przestajemy choć trochę myśleć

o problemach. Jesteśmy zabiegami rodzinnie i zawodowo. Koniec roku, ze względu na swój sprawozdawczo-podsumowujący charakter powinien sprzyjać refleksji nad życiem, ale często w związku z bezlitosną i zaborczą komercjalizacją wszystkiego co piękne i głębokie w swojej istocie, zupełnie się do tego nie nadaje. Nie znajdu-

jemy czasu na modlitwę, na wewnętrzne rekolekcje, na jakiś rachunek sumienia. Jednym słowem - ręce opadają. Czy takie ma być przeżywanie adwentu, czasu wypatrywania na przyjście Zbawiciela?

Pomyślmy, półki w supermarketach uginają się od bożonarodzeniowych dekoracji, ozdób i potraw. Nie będę daleki od prawdy, jak powiem, że pomiędzy

papierem do pakowania prezentów, a choinkowymi lampkami znajdziemy dziesiątki gipsowych Jezusków wątpliwej urody... za parę złotych. Przecież na Jezusie też można zrobić biznes... Czy taki ma być ten czas? Powiem szczerze, że za każdym razem czuję się tym sfrustrowany, ale nie mogę powiedzieć, że czuję się wolny od tego całego przedświątecznego

wariactwa.

Całe szczęście, że są takie miejsca jak to, gdzie możemy przyjść i choć na chwilę odciąć się od świata na zewnątrz. Gdzie możemy oczyma duszy zobaczyć Jezusa, który nie chciał, by łączono Jego osobę i historię Jego życia z jarmarcznym zgiełkiem. Kiedy On przemawiał, ludzie słuchali go w skupieniu, chłonęli każde Jego słowo, nie myśleli o kolejnej promocji i myciu okien, i o tym, że teściowa przyjeżdża na święta... Jezus głosił rzeczy o wiele bardziej istotne, rzeczy, które mają wpływ na przyszłość człowieka, na jego wieczność. W zgiełku i zabieganiu, w całej komercjalizacji świąt nie usłyszymy Ewangelii.

Słowo, które prowadzi nas w rozważaniu zaczerpnięte jest ze Starego Testamentu i skierowane jest przez usta Izajasza, proroka, do Ludu Izraelskiego. Izraelici byli sfrustrowani widząc swoją sytuację. Ich ziemia była podbijana przez obce narody, stałe wisiało nad nimi widmo niewoli. To nie była miła perspektywa. W takiej beznadziejnej sytuacji Bóg przez usta Proroka kieruje do swojego Narodu słowa, które mają dodać im otuchy: *Dodajcie siły osłabłym rękom i wzmocnijcie uginające się kolana! Powiedzcie zatrwożonym: Bądźcie mocni, nie bójcie się! Oto wasz Bóg!*

Takich słów potrzeba i nam w naszych problemach, szczególnie dlatego, że nie są one jakimś sloganem, czy też tytułem z pierwszych stron gazet, ale są słowami wszechmocnego, ży-

wego Boga i to nie tylko słowami pocieszenia, ale zapowiedzią pomocy i wsparcia. Przede wszystkim są to słowa zapowiadające zmianę, nie na arenie politycznej, choć Izraelowi też na tym zależało, ale w życiu.

Bóg mówi do każdego z nas, szczególnie w trudnych sytuacjach, nie poddawaj się! Popatrz na to wszystko, co dla ciebie zrobiłem – spójrz na historię mojego Wybranego Narodu. W jak wielu sytuacjach wyciągnąłem do nich rękę, w ilu momentach uratowałem go z opresji. Nie pozwoliłem mu umrzeć z głodu na pustyni, uratowałam przed złymi ludźmi. Posłuchaj historii, których bohaterami są patriarchowie, królowie i prorocy. Kiedy przyjrzyś się tym ludziom i posłuchasz historii ich życia, ale przede wszystkim wsłuchasz się słowa Tego, którego posłałem by ciebie wyrwać z opresji i z siდეł grzechu, zrozumiesz na czym polega przywracanie wzroku i słuchu, zrozumiesz prawdziwy sens Bożej obecności w świecie i w życiu, także w twoim życiu.

Bóg zachęca nas do poczynienia zmian w naszym życiu, może czasami bardzo diametralnych, fundamentalnych, ale takich które pozwolą nam uwierzyć już nie we własne siły, ale w moc Boga, który zaprasza nas, którzy jesteśmy wykupieni przez PANĄ, do udziału w radości Bożego Królestwa.

To jest zaproszenie, z którego warto skorzystać. Skorzystasz?

Amen.

świeca

która tworzy
polską WIGILIĘ

XXVI edycja Wigilijnego Dzieła Pomocy Dzieciom

Zapal wigilijną świecę i wesprzyj
ekumeniczną akcję Caritas, Diakonii i Eleos

Diakonia Polska, nr konta
78 1240 1037 1111 0000 0693 1384

EWANGELICKIE POMORZE MIEJSCA I LUDZIE

Słupsk i Pomorze Środkowe, to obszar, którego mieszkańcy są przywiązani do przestrzegania prawd biblijnych, ale i otwarci na nowinki religijne. Początki Reformacji na terenie miasta datuje się na 1517 r., kiedy to doszło do poważnego sporu z miejscowym duchowieństwem w sprawach podatkowych. Szerzenie podglądów Lutra zaowocowało przyjęciem luteranizmu przez słupszczyzan w 1525 r.

Po oficjalnym wprowadzeniu Reformacji Słupsk stał się miejscem pierwszej wizytacji kościelnej kierowanej przez J. Bugenhagena. Tutaj też siedzibę miała jedna z trzech superintendentur generalnych Pomorza.

Wiek XVIII obrodził aktywnością pietystów, którzy stworzyli jeden z najaktywniejszych na Pomorzu ośrodków tego ruchu. Istotną rolę w ruchu pietystycznym odgrywali duszpasterze z powiatu słupskiego. Jeden z nich P. Schimansky był herrnhutystą.

W XIX w. przychylności mieszkańców wobec nowinek religijnych oraz silne przywiązanie do prawd biblijnych, pozwoliły na działalność na tym terenie postaci znaczących w dziewiętnastowiecznym przebudzeniu religijnym, takich jak filozof F. Schleiermacher, czy kompozytor G. Knak.

W latach trzydziestych i czterdziestych XX w. na terenie Pomorza Środkowego w Kościele ewangelickim ścierały się wpływy faszystów i ich przeciwników. W opozycji wobec biskupów K. Thoma i L. Müllera działało wielu członków Kościoła Wyznającego, w tym m.in. D. Bonhoeffer.

W Informatorze Parafialnym prezentujemy miejsca i osoby ważne dla dziejów pomorskiego ewangelicyzmu.

WIESZYNO

Zarys dziejów Wieszyna

Wieszyno (niem. Vessin) to wieś sołecka w gminie Redzikowo. Przed wojną miała 296 mieszkańców w 59 gospodarstwach domowych (17 V 1939). Pierwsza wzmianka o miejscowości występuje w dokumencie z 1284 r., informującym o przekazaniu przez Mściwoja II osady Vesin w lenno Peterowi Glabunas. W następnych wiekach Wieszyno wraz z Redzikowem było lennem rodzin von Woyten, von Somnitz i von Krockow. Jako kolejnego właściciela wymienia się płk. Friedricha Asmussa von Bandemer. W 1781 r. Wieszyno i Redzikowo zostały sprzedane mjr. Georgowi Ludwigowi von Katzler. Na początku XIX w. wieś była własnością Friedricha Wilhelma Arnolda – burmistrza Słupska w latach 1827-46. Następnie majątek przeszedł na własność jego syna. Ostatnimi właścicielami Wieszyna byli: Mach ze Strzelina (1884), mjr Wilhelm von Goerne (1910), Martha von Goerne (1924) i Wolfram von Goerne (do 1945).

W 1938 r. areał majątku w Wieszynie wynosił 875 ha powierzchni użytkowej, w tym: 651 gruntów ornych, 39 ha łąk, 56 ha pastwisk, 82 ha lasów, 4 ha powierzchni wodnych i 22 ha nieużytków. Stan inwentarza: 65 koni, 220 sztuk bydła i 300 świń. Poza folwarkiem we wsi znajdowały się tylko dwa gospodarstwa rolne o powierzchni powyżej 5 ha.

W Wieszynie funkcjonowała szkoła powszechna z jednym nauczycielem. W 1932 r. uczęszczało do szkoły 48 dzieci, w tym z miejscowości Wielogłowy.

Na przełomie lutego i marca 1945 r. Wieszyno, podobnie jak inne miejscowości w powiecie słupskim było zajęte przez ułaskotkami z Prus Wschodnich i Prus Zachodnich (ok. 500 osób). Wieś została zajęta przez Armię Sowiecką 8 III 1945 r. Zastrzelony został jeden z uciekinierów z Prus Wschodnich, zaskoczony przy słuchaniu radia. Rosjanie zastrzelili również ochmistrza Maxa Krügera odpowiedzialnego za opróżnienie gorzelni z zapasów 12 tys. litrów spirytusu. Podczas działań wojennych zginęło 22 mieszkańców, 22 zaginęło i 25 poległo w szeregach armii niemieckiej.

Pierwsi osadnicy polscy przybyli do Wieszyna w czerwcu 1945 r. Jeszcze w latach 50 XX w. większość mieszkańców wsi stanowili Niemcy. Począwszy od roku 1951/52 przez około pięć lat istniała niemiecka szkoła dla dzieci z miejscowych rodzin.

W 2012 r. powołano podstrefę Wieszyno w ramach Słupskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. W jej ramach przewidziano tereny m.in. pod: przemysł, usługi, składy i parkingi oraz tereny obsługi podróżnych. Od 16 XI 2024 r. sołtysem w Wieszynie jest Andrzej Startek. Według Narodowego Spisu Powszechnego Lud-

ności i Mieszkań z 2021 roku liczba ludności wsi Wieszyno to 264 osoby, z czego 47,0% mieszkańców stanowiły kobiety.

Kościół w Wieszynie

Od XV wieku kościół wiejski stoi na cmentarzu i jest obecnie otoczony pięknymi starymi drzewami. Fundamenty wykonano z kamienia polnego, ściany z cegły w stylu gotyckim. Masywna dwukondygnacyjna wieża posiada wejście od strony zachodniej, cztery długie ostrołukowe płyciny i dach dwuspadowy na każdej ścianie bocznej. Plan kondygnacji kościoła jest prosty: nawę dostawiono do zachodniej wieży jako pomieszczenie prostokątne. Kwadratowe otwory okienne najwyraźniej powiększono dopiero w ubiegłym stuleciu. Oprócz dwóch otworów okiennych szczyt wschodni posiadał płyciny okrągłe jako dekorację powierzchniową oraz proste, długie płyciny nad fryzem gipsowym w górnym trójkącie. We wnętrzu zachowano płaski drewniany strop (obecnie otynkowany i pomalowany). Z wieży wchodzi się do nawy przez okrągły łukowy otwór.

Ołtarz o konstrukcji barokowej w czasach gdy służył ewangelikom w bocznych panelach przedstawiał portrety duchowieństwa z XVII wieku. Ambona z boazerią i osłoną dźwiękową odpowiadała architekturze ołtarza i podobnie jak ona pochodziła z poł. XVII w. Wnętrze kościoła zdobił krucyfiks z drewnianym krzyżem. W oszkleniu okien znajdowały się liczne

kolorowe szyby, z których większość przedstawiała herby Massowów, Bandemerów, Wodtke i Collreppów. Na jednej szybie widniał obraz „Jakub i anioł” oraz napis „Jakub Willer 1649”.

Aktualnie w kościele nie ma już

wyposażenia poewangelickiego.

Część zabytkowego wyposażenia z XVII w. znajduje się w Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku. W 1966 r. trafiło tam drewniane epitafium z 1714 r. upamiętniające na ścianie kościelnej Johanna Georga Woytena. Epitafium składa się z trzech eliptycznych kartuszy: górny i dolny są poziome, środkowy – pionowy. W polach

poziomych umieszczone były inskrypcje, w pionowym – rzeźbiony herb rodowy. Całość otoczona jest okazałym wieńcem z liści akanthu, spiętym taśmami i pękami róż oraz zwieńczona putto, ustawionym na szczycie kompozycji.

Epitafium Woytena z 1714 r.

Parafia ewangelicka

Parafia ewangelicka w Wieszynie powstała w okresie Reformacji. W skład parafii wchodziły miejscowości Reitz (Redzikowo) z kolonią Neiderzin (Niedarzyno), Vilgelow (Wielogłowy) i Warbelow (Warblewo). Patronami kościoła w Wieszynie były rodziny von Goerne z Wieszyna i Arnold z Redzikowa. Wszyscy mieszkańcy Wieszyna byli ewangelikami. Parafia należała do okręgu kościelnego Słupsk Miasto.

W 1812 r. w Wieszynie doszło do konfliktu podczas realizacji reformy uwłaszczeniowej. Spór proboszcza z gminą dotyczył ziemi parafialnej i toczył się latami. Wielokrotnie potrzebna była nawet interwencja żandarmerii. Wieszyn-

no należało wówczas do słupskiego burmistrza Friedricha Wilhelma Arnolda.

Za kadencji proboszcza ks. A.F. Trappa, w 1860 roku wzniesiono nową, masywną plebanię, która zastąpiła stary dwupiętrowy budynek o konstrukcji szachulcowej.

Ruch ewangelizacyjny i wspólnotowy zapoczątkowany przez ks. M.E. Cyrusa w ostatnich latach XIX w. wywarł ogromny wpływ na życie wewnętrzne parafii. Działała tzw. społeczność chrześcijańska, stowarzyszenie młodzieżowe i Związek Błękitnego Krzyża, organizacja propagująca abstynencję od alkoholu. Parafialna szkołka niedzielna, kierowana przez miejscowego nauczyciela należała do wyróżniających się w całym regionie.

W 1924 r. wykazywano 1147 zborowników, w 1932 składki opłacało 1200 luteran, a w 1940 r. parafia w Wieszynie liczyła 876 osób.

Po II wojnie światowej kierowanie wieszyńskim zborem przejęli świeccy kaznodzieje. Byli to: słupszczanin Herman Tietz (biogram – IP nr 4/2022) i Paul Arnold (*30 XII 1888, syn Ferdynanda i Alberty, cieśla, zatrudniony jako kołodziej w PGR Głobino, gdzie również mieszkał z żoną). W 1954 roku zbor w Wieszynie skupiał ok. 900 ewangelików opłacających składki parafialne. Taka sama liczba zborowników wykazywana

była do końca 1957 r. W tym właśnie roku na około 150–200 mieszkańców Vessin tylko około 20 było katolikami. Nabożeństwa luterskie w języku niemieckim w miejscowym kościele odprawiano co dwa tygodnie.

Od początku XXI w. liczba ewangelików zamieszkujących Wieszyno systematycznie wzrasta dzięki chrztom i konwersjom. Uczęszczają oni na nabożeństwa do kościoła Świętego Krzyża w Słupsku.

„Wieszyńska konfirmacja” (2010)

Duchowni luterkańscy

Proboszczami Parafii luterskiej w Wieszynie byli m.in.: ks. Martin Bildekemacher / Herder (czasy Reformacji), ks. Andreas Lucht, ks. Anton Potter, ks. Fabian Mäß (1558), ks. Johann Friese, ks. Gregorius Brandt, ks. Joachim Neiselse, ks. Joachim Adami, ks. Joachim Reddemeier, ks. Michael Roggenbutz, ks. Melchior Wocker, ks. Paul Kitte, ks. Elias Hogensee, ks. Andreas Empel (do

1589), ks. Kaspar Vragel (1590-91), ks. Paul Bolduan (1592-1626, biogram IP nr 2/2024), ks. Johann Bolduan (1628-61), ks. Valentin Wetzel (1662-1707), ks. David Israel Dimpel (1707-40), ks. Johann Tibbe (1740-59), ks. Adrian Matthias Klatt (1759), ks. Werner Heinrich Zeyse (1761-63), ks. Heinrich Christian Friedrich Richardi (1763-86), ks. Ernst Friedrich Otto (1786-89), ks. Heinrich Friedrich Wilhelm Schuncke (1790-1831), ks. Wilhelm Küster (1832-34), ks. dr Ernst Ferdinand Ludwig Hertell (1836-39), ks. August Ferdinand Trapp (1840-89), ks. Max Eduard Cyrus (1889-1925), ks. Wilhelm Kühl (1925-29), ks. superintendent Martin Reinke (1930-45).

Po II wojnie światowej kaznodziejami – świeckimi lektorami wypełniającymi obowiązek duchownego byli: Herman Tietz (1945-52) i Paul Arnold (1953-57). Po nich opiekę duszpasterską nad luteranami w Wieszynie przejęli ordynowani księża ze Słupska.

Cmentarze parafialne

Cmentarz ewangelicki w Redziko- wie na mapach pojawił się w 1935 r. Do początków lat pięćdziesiątych XX w. stała na nim niewielka kaplica. Obecnie jest to teren zajmowany przez obiekty amerykańskiej bazy antyrakietowej.

W Warblewie działały cztery cmentarze ewangelickie - dwa z własnymi kaplicami.

Najstarszy, oznaczony został już na mapie z 1837 roku jako kaplica rodowa. Wybudowano na nim pomnik poległych w I wojnie światowej mieszkańców Warblewa. Usytuowany był w śródpolnej kępie drzew znajdującej się na północny zachód od wsi, w pewnej odległości na północ od drogi. Obecnie w tym miejscu nie ma żadnych śladów pomnika, część terenu wykorzystana została po wojnie jako piaskarnia.

Drugi cmentarz rodowo-wiejski pojawił się na mapie z 1877 r. Znajduje się na skraju lasu, na południe od wioski, po zachodniej stronie drogi prowadzącej w kierunku Krzywiania. Wiodła do niego aleja obsadzona kasztanami, a sam cmentarz najprawdopodobniej był obsadzony świerkami. Od strony wschodniej czytelne są na nim dwa rzędy grobów, wśród których znaleziono marmurową tablicę z inskrypcją wskazującą na pochówek w roku 1907. Na tym cmentarzu w 2020 r. odsłonięto tablicę o treści: „Cmentarz dawnych mieszkańców Warblewa czynny do 1945 roku”.

Kolejne wiejskie cmentarze założono na północ od zabudowań, po wschodniej stronie drogi prowadzącej w kierunku Warblewka. Na tym, usytuowanym najdalej na północy, w jego wschodniej części wzniesiono kaplicę grobową z dwuspadowym dachem. Został on wyczyszczony z większości nagrobków. Zachowały się tylko nieliczne tablice bez inskrypcji. Granice drugiego cmentarza,

znajdującego się na południe od powyższego, wyznaczono wałem ziemnym, a od strony drogi głównej - świerkowym starodrzewem. Tu też nie zachowało się prawie nic. Jedy- nym symbolem tego miejsca pochów- ków do niedawna był leżący wśród zarośli drewniany krzyż. Trudno jest stwierdzić, dlaczego w tak krótkim odstępie czasu powstały w Warble- wie dwa kolejne cmentarze, i to tak blisko siebie. Pierwszy z tych cmenta- rzy powstał ok. 1896 roku, drugi na pocz. XX w. Pierwszy z nich upamięt-

Tablica na cmentarzu w Warblewie (2000)

nia tablica z 2000 r. o treści: „Pamięci naszym niemieckim zmarłym z Warblewa z lat 1478-1947”, drugi - tablica informacyjna „Cmentarz dawnych mieszkańców Warblewa czynny do 1945 roku”.

Cmentarz w Wielogłowach poło-

żony jest przy drodze na północ od wsi. Prowadziła do niego aleja ze szpalerem drzew. Jest niewielki, w kształcie kwadratu, na którym udoku- mentowano nagrobek z 1875 roku szczotkarza Franza Preuchta. Cha- rakteryistyczne dla stanu zachowania tego cmentarza jest to, że posiada on wysoki mur graniczny z ciosów ka- miennych z zaakcentowanym wej- ściem w postaci ceglanych słupków z czteroszczytowymi zwieńczeniami. Rzadko się zdarzają tak dobrze zacho- wane elementy wygradzenia cmenta- rzy. Na cmentarzu tym znajdują się przedwojenne nagrobki, jest też kilka pochówków powojennych.

W Wieszyńie funkcjonowały dwa cmentarze, przykościelny i rodo- wy – dwudziestowiecznych właścicie- li folwarku - rodziny von Goerne.

Cmentarz przykościelny – to wie- loboczny teren wokół kościoła, zloka- lizowany wśród pól na południowy zachód od miejscowości. Cmentarz rodowy znajduje się natomiast nieo- podal, na wschód od kościoła i zacho- wały się na nim kamienie nagrobne członków rodziny von Goerne, w tym do 2014 roku grób por. Wilhelma von Goerne, poległego w 1914 roku. Na jego przedniej płaszczyźnie znajdo- wała się wklęsłoryta inskrypcja w języku niemieckim o treści: „Wilhelm von Goerne porucznik 1. Przyboczne- go Pułku Huzarów, urodzony 2 lipca 1898 roku, walcząc za Ojczyznę zginął chwałebną śmiercią żołnierską na czele swojego patrolu, w dniu 7 lute- go 1915”. Pozostałe obeliski upamięt- niają: mjr. Wilhelma von Goerne,

członka ewangelickiego Zakonu Joanitów, por. Wilhelma von Goerne i Dorothee von Gerne.

Z dawnego cmentarza przykościelnego usunięto nagrobki i wycięto część drzewostanu. W części pozostaje on jako zielona powierzchnia, a w części funkcjonuje jako współczesny cmentarz. Dzięki temu, że jeden z żeliwnych krzyży z 1924 roku uzupełniono o tablicę z nowego pochówku w 1966 roku i równocześnie wykorzystano żeliwną, dekoracyjną tabliczkę jako tło współczesnej, elementy te zachowały się co najmniej do 2020 r., jako jedyne formy nagrobne dawnego przykościelnego cmentarza. Dokładny

Pogrzeb ewangelicki na cmentarzu w Wieszyńcu

opis cmentarnych pozostałości po czasach ewangelickich znaleźć można w znakomitym opracowaniu „Inwentaryzacja cmentarzy ewangelickich Gminy Słupsk” pod redakcją Andrzeja Stachowiaka z 2023 r.

Friedrich Asmus von Bandemer (*24 VIII 1685 Żoruchowo - † 24 VIII 1770 Redzikowo), dziedziczny właściciel Redzikowa i Swołowa, wojsko-

wy, oficer armii polskiej, rosyjskiej i pruskiej, misjonarz; podczas wojen rosyjsko-perskich prowadził misję chrześcijańską wśród muzułmanów - we współpracy z pietystycznym proboszczem wieszyńskim ks. Davidem Israelem Dimplem sprowadzał ze Słupska traktaty w języku arabskim na pogranicze rosyjsko-perskie;

Eugen Ferdinand von Homeyer

(*11 X 1809 Meadow, k. Anklam - † 31 V 1889 Słupsk), ornitolog, globtroter, odbył m.in. podróż naukową dookoła świata

wraz ze znanym austriackim następcą tronu arcyksięciem Rudolfem Habsburgiem; od 1840 r. na ziemi słupskiej, m.in. zarządzał majątkami w Darżynie i Potęgowie, 1852-74 właściciel majątku w Warblewie, gdzie stworzył muzeum ptaków i piękny park; 1880-89 mieszkał w Słupsku (ul. Starzyńskiego 2) autor wielu dzieł naukowych z zakresu ornitologii oraz książek podróżniczych: prezes Niemieckiego Towarzystwa Ornitologicznego; posiadacz kolekcji 6800 wyprze- parowanych ptaków, 5000 jaj i 160 gniazd ptasich.

Jan Wild

O tym, co za nami

Spotkanie Grupy Roboczej

4 listopada w Pasewalk (Niemcy) odbyło się posiedzenie partnerskiej grupy roboczej działającej w ramach partnerstwa Diecezji Pomorsko-Wielkopolskiej i Wrocławskiej z Nord-kirche (Kościołem Północnych Niemiec). Przedmiotem spotkania była wymiana informacji na temat działalności organizacji partnerskich oraz omówienie planów na przyszłość. Z ramienia naszej Parafii w spotkaniu udział wzięli ks. Wojciech Froehlich.

Zakończenie akcji PPCh 25

Szkoła Podstawowa nr 1 w Słupsku, Szkoła Podstawowa w Głównych, Szkoła Podstawowa we Włynkówku oraz nasza Parafia wzięły udział w tegorocznej akcji charytatywnej Prezent pod Choinkę organizowanej przez Centrum Misji i Ewangelizacji dla dzieci w Ukrainie, Białorusi, Rumunii i Bułgarii. W tym roku wszyst-

kich paczek udało się zebrać 114. Wszystkie prezenty zostały prze-transportowane do Bydgoszczy, skąd pojedą w dalszą drogę, do Dziegielowa, a później do tych dla których zostały przygotowane. Dziękujemy!

20-lecie w Urzędzie Miasta

Na zaproszenie prezydent Miasta Słupska Krystyny Danileckiej-Wojewódzkiej w Ratuszu Miejskim odbyło się spotkanie władz Miasta oraz przedstawicieli słupskich instytucji z ks. Wojciechem Froehlichem z okazji jego 20-lecia pracy duszpasterskiej w Słupsku. W spotkaniu udział wzięli m in. prezydentki Krystyna Danilecka-Wojewódzka i Beata

Chrzanowska, radni miejscy Wojciech Lewenstam, Piotr Skowroński, Mieczysław Jaroszewicz, Marzena Gmińska, dyrektorzy Monika Reksnis (WSSiZ), Marcin Treder i Katarzyna Filipiak (MOPR), Violetta Karwalska, Angelika Szuran-Karpiej (ŚDS) oraz Jan Wild (PEA). Podczas spotkania był czas na wspomnienia i rozmowy.

Synod Diecezjalny

Jesienna sesja Synodu Diecezjalnego DPW odbyła się w dniu 15 listopada w PEA w Bydgoszczy. Podczas Synodu odbyło się szkolenie dotyczące problemu nadużywania władzy (mobbingu). Wy-

kład i warsztaty na temat między konfliktem a mobbingiem poprowadziła ks. Claudia Kuchenbecker z Lutrańskiego Kościoła Bawarii.

Wizyta MOPR w KAWONIE

W dniu 27 listopada w Słupskim Centrum Diakonii i Dialogu, siedzibie Klubu KAWON miała miejsce wizyta pracowników socjalnych MOPR oraz dyrektora Marcina Tredera. Większość pracowników socjalnych była w KAWONIE po raz pierwszy zapoznając się z warunkami i prowadzonymi w Klubie zajęciami i projektami. Ważnym punktem programu był wspólny posiłek przygotowany przez klubowiczki.

O Sola Scriptura w Klubie Tygodnika Powszechnego

Z inicjatywy przewodniczącego Słupskiego Oddziału Klubu Tygodnika Powszechnego dra Michała Rycherta, w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Słupsku odbyło się spotkanie pt. Sola

Scriptura? Czy Pismo Święte i Tradycja? Zaproszonym gościem i znawcą tematu był dr hab. Jerzy Sojka profesor Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie. Przedmiotem spotkania były rozważania na temat

zasad reformacyjnych zawartych w hasłach *Sola gratia et fide, solus Christus, sola Scriptura*.

Adwent 2025

W niedzielę, 30 listopada, przypadła w tym roku 1. niedziela adwentu. W związku z tym w kościele i w parafii nie mogło zabraknąć adwentowych akcentów, takich jak gwiazda Herrnhucka nad wejściem do kościoła, wieniec adwentowy na ołtarzu i tradycyjny już kiermasz adwentowy w kościele. Również dzieci na szkółce niedzielnej oraz na lekcjach religii poznawały znaczenie adwentu w życiu chrześcijanina oraz wykonywały adwentowe dekoracje z klocków Lego oraz z papieru. Życzymy błogosławionego adwentu!

*Środowe
Spotkania
Adwentowe*
godz. 17:00, Traugutta 16

3 grudnia

Spotkanie z Gośćmi z Niemiec, przygotowującymi prezenty dla naszych dzieci z Parafii. W programie: kolacja, rozmowy i warsztaty plastyczne.

10 grudnia

"Duchowość dojrzała emocjonalnie"

W programie: wspólny śpiew, krótka prezentacja i panel dyskusyjny.

17 grudnia

Boże Narodzenie z The Chosen

Wspólne oglądanie specjalnego odcinka "Święta Noc", dyskusje.

Serdecznie zapraszamy

ZAPLANOWANE WYDARZENIA

DATA	GODZ.	WYDARZENIE	MIEJSCE
03.12	17.00	Adwentowa kolacja rodzinna	SCDiD
04.12	17.30	Rada Parafialna	SCDiD
10.12	17.00	Tygodniowe Spotkanie Adwentowe	SCDiD
13.12	17.00	Adwentówka Słupsk	SCDiD
17.12	17.00	Film The Chosen - Wybrany	SCDiD
24.12	16.00	Rodzinne Nabożeństwo wigilijne	kościół

WYCIECZKA

Torgawa – Wittenberga - Wartburg
Erfurt – Eisenach - Eisleben

04-07.06.2026

1 DZIEŃ – wyjazd w godzinach porannych ze Słupska, przejazd do **TORGAWY** – miasta, które jako jedno z pierwszych przyjęło zasady Reformacji. W miejscowym kościele NMP znajduje się grób Katarzyny von Bora. Na zamku Hartenfels zobaczymy kaplicę – pierwszy w historii przykład architektury protestanckiej. Nocleg w hotelu w Wittenberdze. Kolacja we własnym zakresie.

2 DZIEŃ – śniadanie – Całodniowy pobyt w **WITTENBERDZE**. Zobaczymy Kościół Zamkowy, kościół NMP, rynek, pomnik Marcina Lutra, ASISI Panorama. Czas wolny. Nocleg w hotelu w Wittenberdze. Kolacja we własnym zakresie.

3 DZIEŃ – śniadanie – wizyta na **ZAMKU WARTBURG** – tutaj Marcin Luter znalazł schronienie i przetłumaczył Nowy Testament na j. niemiecki. Przejazd do **ERFURTU** - zobaczymy klasztor Augustianów (z zewnątrz) w którym przebywał Marcin Luter, katedrę, Most Kramarzy, Starą Synagogę (z zewnątrz) oraz Fischmarkt. Przejazd na kolację do restauracji w **EISENACH**, nocleg tamże w hotelu.

4 DZIEŃ – śniadanie, następnie wyjazd w drogę powrotną. Po drodze wizyta w **EISLEBEN** – zobaczymy m. in. kościół św. Piotra i Pawła – miejsce chrztu Marcina Lutra, domy narodzin i śmierci reformatora. Przyjazd do Słupska w godzinach wieczornych.

Cena 1.500,- pln (przy 45 os. i kursie euro/pln max. 4.5)

- przejazdy autokarem
 - 3 noclegi w hotelu (pokoje 2-3-osobowe z łazienkami)
 - 3 śniadania, opiekę pilota, ubezpieczenie NNW, KL, CP, opłatę TFG
- Cena NIE OBEJMUJE kolacji w 1 i 2 dzień pobytu**

Na koszty programu, **kolację w Eisenach**, parkingi i in. należy przeznaczyć **kwotę 115 euro**. (kwota jest integralną częścią ceny i nie podlega rozliczeniu). W razie wzrostu cen usług turystycznych, biuro zastrzega sobie prawo do korekty ceny

***kalkulacja wrzesień 2025 – cena w roku 2026 może ulec zmianie**

ZAPRASZAMY DO ZAPISYWANIA SIĘ NA WYIAZD
I WPŁATĘ ZALICZKI 500 ZŁ OD OSOBY NA KONTO
Santander 37109027630000000129834745
„LUTER”+IMIE I NAZWISKO

CO NAM W DUSZY GRA

Na tych stronach Informatora Parafialnego publikowane będą artykuły, informacje, ciekawostki, recenzje i inne teksty przygotowane przez szersze grono autorek/autorów z naszej Parafii. Wraz z grupą *Kobiety w Akcji* zapraszamy do redagowania tekstów dotyczących Waszych zainteresowań związanych z wiarą, kościołem, wspólnotą, czy też Waszym doświadczaniem Boga i Jego stworzenia, którymi chcielibyście się podzielić z czytelnikami Informatora Parafialnego. Materiały do kolejnego numeru przyjmujemy do każdego 20-go dnia poprzedniego miesiąca. Zapraszamy do systematycznej współpracy!

Dzień (nie)zwykły

*I znów zwykły dzień
I tak jak co dzień
W nim kromka chleba
O smaku nieba
I ludzkie losy
Plecione kłosa
Skryta w smuteczku
Łza na policzku
Miłości dotyk
Nadziei promyk
W marzeniu nikłym
W tym dniu niezwykłym*

A. Lis

Zwiastun Ewangelicki

**Jak zamówić prenumeratę
– szczegóły na stronie:**
www.ksiegarnia.augustana.pl

PRENUMERATA 2026

Zapraszamy do skorzystania z prenumeraty na kolejny rok. Po opłaceniu prenumeraty cyfrowej – każdy numer można czytać wygodnie na komputerze w formacie pdf oraz w pełni korzystać ze strony www.zwiastun.pl.
W parafiach można zaprenumerować czasopismo od dowolnego miesiąca!

Prenumerata cyfrowa

- roczny dostęp **170 zł**
półroczny dostęp **85 zł**
- nielimitowany dostęp online do wszystkich treści na www.zwiastun.pl
- numery „Zwiastuna Ewangelickiego” w PDF

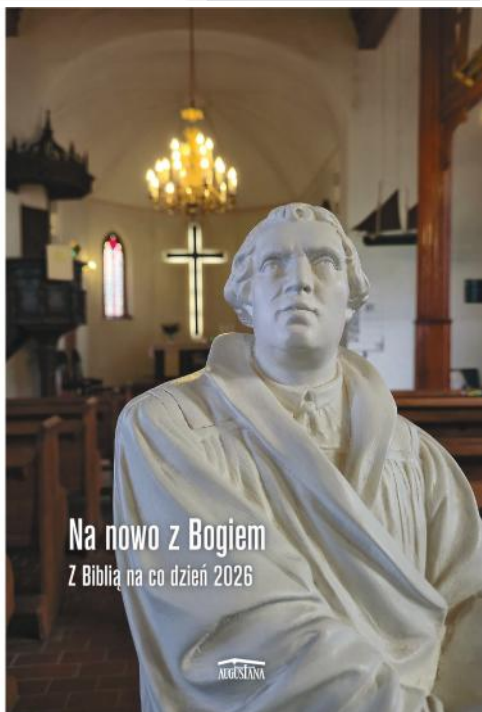
Prenumerata papierowa

- **do domu przez Poczte Polską**
roczna – 340 zł,
półroczna – 170 zł
- **w parafii** (od 3 egz.)
roczna – 240 zł,
półroczna – 120 zł

Z BIBLIĄ NA CO DZIEŃ I KALENDARZ EWANGELICKI NA 2026 ROK

Zachęcamy do zakupu ewangelickich publikacji, w których znajdziecie ciekawe artykuły dotyczące różnych tematów z życia Kościoła Ewangelickiego ze szczególnym uwzględnieniem tematyki roku 2026, który ogłoszono *Rokiem Ewangelickiego Nabożeństwa*. Przewodnik biblijny *Z Biblią na co dzień* z naszą parafialną okładką to doskonały sposób na codzienną lekturę Biblii. Może być też doskonałym prezentem na Święta.

Na nowo z Bogiem
Z Biblią na co dzień 2026

Wspólne
posiłki

Wieczór
wigilijny

Rodzinna
atmosfera

Parafia
Ewangelicko-Augsburska
w Wiśle Jaworniku

Ciekawe
spotkania

Wczasy świąteczno- noworoczne

22.12.2025 – 2.01.2026
Dom Gościnny w Wiśle
Jaworniku

Koszt: 1.800zł
(istnieje możliwość
dofinansowania)

Zgłoszenia: jawornik@luteranie.pl; tel. 33 855 17 15

Humor z befką

Mały chłopiec czekał przed sklepem na swoją mamę. Gdy czekał, podszedł do niego mężczyzna, który zapytał: *Synku, możesz mi powiedzieć, jak dotrzeć na pocztę?*

Mały chłopiec odpowiedział: *Jasne, proszę iść prosto tą ulicą pięć przecznic i skrócić w prawo.*

Mężczyzna podziękował chłopakowi życzliwie i powiedział: *Jestem nowym pastorem w mieście i chciałbym, żebyś przyszedł do kościoła w niedzielę. Pokażę ci, jak dostać się do nieba.*

Chłopiec odpowiedział z chichotem: *Proszę dać spokój! Nie zna Pan drogi na pocztę a chce mi pokazać drogę do nieba?!*

Dziewczynka zapytała mamę: *Skąd się wzięli ludzie?*

Jej matka odpowiedziała: *Bóg uczynił Adama i Ewę i mieli dzieci i tak powstała cała ludzkość.*

Kilka dni później zadała ojcu to samo pytanie.

Ojciec odpowiedział: *Wiele lat temu były małpy, z których wyewoluowała ludzka rasa.*

Zdezorientowana dziewczynka wróciła do matki i powiedziała: *Mamusiu, jak to możliwe, że powiedziałaś mi, że zostaliśmy stworzeni przez Boga, a tatuś powiedział, że pochodzimy od małp?*

Matka odpowiedziała: *Cóż, kochanie, to bardzo proste. Opowiedziałem ci o mojej rodzinie, a twój ojciec powiedział ci o swojej.*

Jan otwierał nowy biznes, a jeden z jego przyjaciół postanowił wysłać mu kwiaty na tę okazję. Kwiaty dotarły i Jan przeczytał dedykację: *Spoczywaj w pokoju.* Jan rozwścieczony, zadzwonił do kwiaciarni by się poskarżyć.

Kwiaciarka odpowiedziała: *Proszę pana, naprawdę przepraszamy za błąd, ale zamiast się złościć, powinien pan wyobrazić sobie, że gdzieś odbywa się dzisiaj pogrzeb, na którym na szarfie napisane jest: Gratuluję nowej lokalizacji.*

SERDECZNIE DZIĘKUJEMY ZA WSZELKIE DAROWIZNY ZŁOŻONE NA RZECZ PARAFII! ZACHĘCAMY DO REGULARNEGO OPŁACANIA SKŁADKI KOŚCIELNEJ

Składkę można opłacać w kancelarii parafialnej lub przelewać na konto parafialne z dopiskiem darowizna - składka kościelna rok imię i nazwisko (pozwoli to na odliczenie wpłaconej kwoty od podatku):

25160014621816836860000001

Dla innych darowizn obowiązują te same konta. Poniżej przedstawiamy wyciąg z regulaminu parafialnego dotyczący zasad opłacania składek kościelnych. Jednocześnie przypominamy, że pełnoprawny udział np. w wyborach do rady parafialnej lub jakichkolwiek głosowaniach podczas zgromadzeń parafialnych mają osoby, które znajdują się na liście parafialnej, czyli są członkami parafii pod względem formalnym, na co składa się również opłacenie składki kościelnej. Zachęcamy państwa do cyklicznych wpłat, które można realizować np. przez stałe, miesięczne zlecenia bankowe, rozkładając roczną należność na 12 mniejszych kwot (np. w przypadku, gdy miesięczne wynagrodzenie wynosi 2400 netto, to roczna składka kościelna wynosi 288 zł. Kwotę dzielimy przez 12, co daje nam miesięcznie 24 zł. W swoim banku dokonujemy zlecenia miesięcznej dyspozycji kwoty w wysokości 24 zł na konto bankowe parafii).

SKŁADKA KOŚCIELNA - Regulamin Parafialny Kościoła Ewangelicko - Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej ZASADY OGÓLNE

§ 7

1. Każdy członek Parafii, który został konfirmowany i ukończył 18 lat, zobowiązany jest do płacenia składek parafialnych. Składki te powinny wynosić **co najmniej 1%** jego dochodu.

2. W uzasadnionych przypadkach Rada Parafialna może zwolnić od tego obowiązku pojedynczych parafian bądź też określone grupy społeczne np. uczniów, studentów, bezrobotnych, czy też rodziny przeżywające okresowe trudności finansowe. W uchwale dotyczącej zwolnienia powinien być określony czas trwania tego zwolnienia.

PRZYKŁADOWE, MINIMALNE KWOTY SKŁADKI PARAFIALNEJ W ZALEŻNOŚCI OD DOCHODU DANEJ OSOBY

Dochód miesięczny	Składka miesięczna	Składka roczna
2 000,00 zł	20,00 zł	240,00 zł
3 000,00 zł	30,00 zł	360,00 zł
4 000,00 zł	40,00 zł	480,00 zł
5 000,00 zł	50,00 zł	600,00 zł
6 000,00 zł	60,00 zł	720,00 zł
7 000,00 zł	70,00 zł	840,00 zł
10 000,00 zł	100,00 zł	1 200,00 zł
12 000,00 zł	120,00 zł	1440,00 zł
15 000,00 zł	150,00 zł	1800,00 zł
17 000,00 zł	170,00 zł	2040,00 zł
20 000,00 zł	200,00 zł	2400,00 zł

KALENDARZ I WYKAZ OFIAR OGÓLNOKOŚCIELNYCH

1. Fundusz Socjalny (sty.): 369,00 zł
2. Fundusz Stypendialny (luty): 350,10 zł
3. Diakonia Polska (1. n. pas.): 669,70 zł
4. Fundusz Bratniej Pomocy im Gustawa Adolfa: IV-VI - 1130,00 zł
5. Skarbonka Diakonijna: 835,30 zł
6. Ofiara żniwna na Domy Opieki: 389,5
7. Fundusz Ewangelizacyjno-Misyjny: 458,80
8. Ofiara na diaspore: 991,00

PLAN NABOŻEŃSTW NA GRUDZIEŃ 2025/STYCZEŃ 2026

DZIEŃ	SŁUPSK D	SŁUPSK PL	LĘBORK
7.12 2. Advent		10.30 	
13.12 sobota	15.00 		
14.12 3. Advent		10.30 	13.00
21.12 4. Advent		10.30 	
24.12 Wigilia		16.00	
25.12 Boże Narodzenie		10.30 	8.30
28.12 1. po Bożym Narodzeniu		10.30 	
01.01.2026 NOWY ROK		17.00	
04.01 2. po Bożym Narodzeniu		10.30 	
06.01 Święto Epifanii		17.00 (Jasełka)	
11.01 1. po Epifanii		10.30 	8.30
18.01 2. po Epifanii		10.30 	
25.01 3. po Epifanii		10.30 	8.30